

PRIVATNE OBJAVE I UKAZANJA

W. P.

Kad se govori o privatnim objavama i ukazanjima, onda se pojavljuje i problem njihove autentičnosti: da li su to prave objave i ukazanja i može li se vjerovati onima koji daju svjedočanstva o tome?! S ovim problemom autentičnosti povezan je usko i teološki problem: može li se na temelju tih ukazanja naviještati »teologija ukazanja« i da li ukazanja mogu zauzeti zakonito mjesto u Crkvi?

Svjesni Božjeg djelovanja u Crkvi, osvrnut ćemo se malo na ta pitanja.

Čudesne pojave kod Pracrkve

Pogledamo li malo u povijest prve Crkve kako nam je prikazuju Djela apostolska, doći ćemo do zaključka da je širenje kršćanstva pratilo mnoštvo čudesnih događaja i pojava u kojima je očito vidljiva prisutnost nadnaravnoga (uz djela svjedočanstva koja pobuđuju vjeru). Spomenimo samo one događaje koje donose Djela u prvih deset poglavlja, a koji nadilaze naravne sile: čudo Pedesetnice, pri čemu su ljudi iz raznih naroda razumjeli na vlastitom jeziku ono što su im apostoli pripovijedali (Dj 2, 8—11); ozdravljenje hromog od rođenja kojeg je ozdravio Petar u ime Isusa Krista iz Nazareta (3, 1—10); čudesno oslobođenje apostola iz zatvora (5, 19); Stjepanovo viđenje »otvorenih nebesa i Sina Čovječjega gdje sjedi s desne Očeve« (7, 56); čudesno ozdravljenje opsjednutih koje je izveo apostol Filip (8, 5—7); ukazanje Kristovo Savlu na putu u Damask što će uroditi obraćenjem i angažmanom u apostolskom misio-narenju (9, 1—19); ozdravljenje paraliziranog i uskrsnuće žene koju je Petar oživio (9, 32—35) i dr.

Osvrnemo li se na okolnosti u kojima se dogodio susret Pavla s Kristom kod Damaska, vidjet ćemo da je Pavao ovaj susret smatrao kao ukazanje uskrslog Krista. Nakon što nabraja ukazanja koja su se dogodila poslije uskrsnuća (Kefi, dvanaestorici, braći kojih je bilo više od pet stotina), on ističe: »A poslije sviju javio se i meni kao nedonoščetu«. Tako se Pavao želi potvrditi apostolom. Pa ipak, ovo ukazanje nije iste vrste kao ona ukazanja koja su se dogodila prije uzašašća. Savao, naime, nije vidio crte Isusova lica, niti njegove ruke ili noge. Bio je zaslijepljen svjetlošću. I umjesto da vidi nekoga, on je slijedio. Jedini element tjelesnog identiteta Isusova bio je glas koji je čuo. Ova vrsta susreta potvrđuje činjenicu da se poslije uzašašća ljudsko Isusovo lice ne pojavljuje na zemlji. Događaj se sastoji u izvanrednom očitovanju moći uskrsloga koji ruši Savla na zemlju, mijenja njegovo uvjerenje i životno opredjeljenje. Autentičnost ovog susreta zajamčena je i posvjedočena Apostolovim daljnjim životom.

Iz Pavlovih povjerljivih pričanja doznajemo da je ovaj izvanredni kontakt s Kristom nastavljen i poslije u tajnosti njegova života, u oblicima mističnih viđenja. Tako piše Pavao svojim Korinćanima: »Pristupit ću k viđenjima i objavama Gospodnjim. Poznam kršćanina koji prije 14

godina — ne znam da li s tijelom, ne znam da li bez tijela, to Bog zna — bi uznesen do trećeg neba. Za tog čovjeka znam — ne znam da li s tijelom, ne znam da li bez tijela, to Bog zna — da bi uznesen u raj i da je čuo neizrecive riječi koje čovjeku nije dopušteno izreći« (2 Kor 12, 1—4). Ova su »uznesenja« više subjektivne naravi i ograničena su na sferu intimnog doživljavanja. Ono, naprotiv, na damašćanskom putu u susretu s Kristom izvanjsko je Kristovo djelo.

Iz izvještaja, koja nam donose Djela apostolska, zaključujemo da u životu prvotne Crkve nije nedostajalo nadnaravnog karaktera. Posebno, u svezi s ukazanjima, spomenimo događaj kada anđeo otvara vrata zatvora i izvodi apostole van i nalaže im da idu i razglašuju poruku spasenja (Dj 5, 19—20). Malo poslije toga anđeo će osloboditi i Petra (Dj 12, 6—11). Ovi anđeli koji uzimaju obličje čovjeka bivaju uspoređivani s onima koji se spominju u evanđeoskim perikopama prilikom uskrsnuća i uzašašća. Poslije uzašašća doneseno je samo jedno Kristovo ukazanje, i to ono, koje potiče Savlovo obraćenje. U tom ukazanju, međutim, ne pokazuje se Kristov lik, već se čuje samo njegov glas.

Sasvim drugog su reda mistični Pavlovi susreti s Kristom u trenucima »uznesenja« (zanosa). U njima Krist daje naslutiti svoju prisutnost u intimnom Apostolovu životu. Ta se očitovanja ne mogu uspoređivati s onima koje obično nazivamo viđenjima, jer nemaju nijedan izvanjski vidljiv element. Na temelju onog što znamo iz života prve Crkve možemo reći da se život Isusovih učenika kao i život Pracrkve odvijao u ozračju svjedočenja i vjerovanja.

Vidljiva očitovanja nadnaravnoga u suvremenom životu Crkve

Nema povijesnog razdoblja u kojem nije bilo čudesnih pojava. Možemo međutim ustvrditi da se nalazimo u vremenu eksplozije tih čudesnih fenomena. Tu je plač kipova i slika, stigmatizacija pojedinih osoba, čudesa, viđenja i cijeli niz poruka u svezi s budućnošću Crkve i društva. Govori se da je već Pio XII. bio »umoran« od audijencija s vidiocima koji su mu dolazili donijeti posebne »poruke«. U pogledu ovih »čudnih« pojava, a posebno viđenja i ukazanja, postoje dvije oprečne (i pogrešne) predrasude: *apsolutni skepticizam* koji nijeće svaku mogućnost takvih pojava i *lakoumnost* mnogih koji, bez imalo razlučivanja, uvijek su u traženju nečeg senzacionalnog i olako se predaju svim oblicima »pobožanstvenjenja«. Ovdje bi se moglo primijeniti klasično Ignacijevno pravilo iz Duhovnih vježbi: »Moram se osjetiti indiferentnim tako da ne budem naklonjen, niti sklon da otklonim predloženu stvar; nekako kao jezičac na vagi« (br. 179).

No, prije nego prijedemo na vrednovanje i pravila razlučivanja, morali bismo spomenuti (barem načelno) da u povijesti čovjeka postoji nešto što je normalno i abnormalno i nešto što je nadnormalno i nadnaravno.

Kad je govor o viđenjima i ukazanjima, onda u obzir dolazi samo ova zadnja stvarnost (nadnaravno). Potrebno je dakle pri ispitivanju takvih fenomena ustanoviti prema određenim kriterijima, da se ne radi o nečem

što bi spadalo u patologiju (abnormalno) ili parapsihologiju (nadnormalno). Osim same činjenice da li se radi o autentičnim viđenjima ili ukazanjima (nečemu nadnaravnom), nas ujedno zanima koja bi bila funkcija ukazanja u Crkvi (bitni aspekt) i kakav bi bio »pravni« položaj tih pojava. U tom kontekstu klasična teologija razlikuje *javnu* od *privatnih* objava. Javna objava, završena jednom zauvijek u Isusu Kristu, sadrži sve bitno i ništa joj se ne može dodati. Sv. Ivan od Križa to naglašava kad piše: »Mi više nemamo razloga ispitivati Boga, niti on ima motiva da nam govori kao prije, jer otkad nam je darovao Sina, koji je Riječ, on nema drugih riječi za nas i sve nam je rekao u jednom hipu, i nema nam više šta govoriti« (Oeuvres spirituelles, Paris, Seuil 1947, str. 232). Ovakav se radikalizam nalazi i kod Luthera: »Sada kad imamo Pismo, Bog nam nema više šta objaviti. Ne trebaju nam nikakve nove objave ni čudesa« (Werke 46, str. 65). Nešto slično govori i Dante Alighieri u svojoj Božanskoj komediji: »Ne uzbuđujte se kršćani previše i ne budite kao pero na vjetru; ne vjerujte da vas svaka voda može umiti. Imate Stari i Novi zavjet!« (Raj 5, 73—77). Dante ovdje, međutim, nešto dodaje što kod Luthera ne nalazimo: »Imate i pastire koji vode Crkvu!«

Kakvu bi onda funkciju imale te partikularne, privatne objave? One ne mogu kompletirati javnu objavu (poklad vjere) nekom bitnom informacijom. Njihov je karakter više praktične, nego spekulativne naravi. Zato se o viđenjima, ukazanjima u dogmatici govori kao o nečem »sporednom«, nepotrebnom, bez važnosti. Moralna teologija odvraća pažnju od tog dvosmislenog područja. Mistika obrađuje privatne objave kao neke »opasne« fenomene od kojih se treba čuvati: »Čista, jednostavna, razborita i ponizna duša treba upotrijebiti sve sile i svu mudrost kako odbiti objave i viđenja kao najopasnije napasti« (sv. Ivan od Križa). Ovakvo stajalište temelji se na iskustvu Crkve što je ta pojava lako podložna raznim iluzijama i devijacijama (zastranjenjima) i teško je to poslije kontrolirati i sprečavati. U tom smislu i propisuje Lateranski koncil (1516): »prije nego se objavi narodu tkzv. ukazanje smatramo da je Svetoj stolici pridržano pravo ispitivanja« (ex nunc Apostolicae Sedis examini reservatae). Tridentinski koncil ovoj odredbi dodaje da se »nova čudesa ne smiju priznavati bez odobrenja biskupa«. U skladu s ovim pozicijama crkvenog učiteljstva teolozi naglašavaju da ukazanja i partikularne objave ne spadaju u poklad vjere (koji je povjeren Učiteljstvu), već se tiču discipline i razboritosti. Zato Crkva intervenira u pojedinim slučajevima ne zato da bi obavezala na vjerovanje, već da bi nke stvari dozvolila (ili zabranila) radi razboritosti (kao »nihiil obstat« kod tiskanja knjige).

Vjerodostojnost ukazanja i pravila razlučivanja

U životu Crkve opažamo da postoje znakovi očitovanja nadnaravnoga. Postoje naime mjesta gdje se zbivaju i duhovna i tjelesna ozdravljenja. Ova posljednja (iako su dosta rijetka u usporedbi s brojem bolesnika koji tamo dolaze) nadnaravni su znakovi božanske svemoći koja upravlja tokom ljudske povijesti. Postoje i osobe koje pričaju o svojim mističnim doživljajima i viđenjima. No, ta je svjedočanstva potrebno stalno vred-

novati. Videnja, naime, ne treba ni precjenjivati s obzirom na vlastito posvećenje, niti ih željeti, niti za njih moliti. Sv. Ivan od Križa upozorava da »želja za privatnim objavama kvari čistoću vjere i pokazuje manjak poniznosti«, jer takve se duše »ne izgrađuju u sebi, već lutaju izvan sebe« i utvaraju sebi da su kod Boga »poseban slučaj«. Zbog toga je potrebno dobro ispitati tri stvari: osobu vidioce, sadržaj poruka i učinke takvih objava.

Osoba koja ima videnja i objave mora biti duševno i ćudoredno zdrava osoba. Tu se ne radi o fizičkom zdravlju, već o duševnoj ravnoteži i poštenju koji govore o vjerojatnosti i vjerodostojnosti navodne objave. Ako je osoba čuvstveno neuravnotežena, neurotična ili psihotična, nepouzdan je svjedok vlastitih doživljaja. Na moralnu ispravnost i čistoću treba još više paziti. Napose na kreposti koje su uvjeti istinitog suda. Ako osoba voli izmišljati, zaokruživati, dramtizirati da objava ispadne ljepša i zanimljivija, onda ona nije dobar svjedok vlastitih čina. Ako je neskromna, voli se isticati i svađati, onda je nepouzdana. Čvrst značaj pokazat će se u kušnjama. No, sva dobra psihička, fizička i moralna svojstva nisu još izravan dokaz da je objava sigurna. Ona su tek putokaz da sa strane osobe nema zamjerke.

Predmet objave pokazuje njezino porijeklo, negativno ili pozitivno. Što god je u njoj protiv javne, opće Objave ne može biti od Boga, jer Bog ne može poricati privatno što je jednom javno kazao. Sumnje su i objave koje donose banalnosti, smješnosti i nevažnosti bez dostojanstva kakvo je svojstveno Božjem govoru.

Moralni su učinci pozitivni ako videnja posvećuju vidioce, ako im donose više kreposti i rast u milosti. Ako je osoba, naprotiv, postala tašta, drska i neposlušna, treba ozbiljno sumnjati u takve objave. Psihički su učinci pozitivni kad »objava« donosi u dušu vidjelaca trajan mir i radost u Duhu Svetom. Ako se poslije navodnih objava pojave trajni psihički poremećaji, znak je da se radi o lažnoj objavi, halucinaciji ili prisilnim idejama (patologija, abnormalnost).

Provjeravanje vjerodostojnosti videnja i ukazanja traži ekvilibrirano držanje, otvoreno ispitivanju činjenica i spremnost da se drži na distanci, bilo u pogledu nekritičkog prihvaćanja, bilo skeptičkog odbacivanja. Osim ovih temeljnih uvjeta (osoba-predmet-učinci) postoje još i drugotni uvjeti i okolnosti koje nam mogu pomoći u prosuđivanju autentičnosti fenomena. Evo nekih od tih »pomagala«:

a. *Učestalost* — Rekli smo da »vidjenja ne mogu nadomjestiti način vjerovanja. Ukazanja koja bi za neki dulji period postala tako česta da bi postala dijelom dnevnog života vidjelaca imala bi sklonost da kršćanski život *preobraze u videnje* i tako ga *oslobode nejasnoća vjerovanja*. Takva bi učestalost bila razlogom da se posumnja u autentičnost ukazanja. Ona bi nas »uvela u napast« da pomislimo kako se kršćanska vjera hrani »više suvremenim ukazanjima« nego objavom koju je u prošlosti donio Isus Krist. Pobožnost bi se, naime, tada razvijala više na osnovi stalnih ukazanja, nego na osnovi vjerskog

poklada »koji primismo«. Vjera bi malo pomalo postajala »vjerom u ukazanja« i temeljila bi se na pričanju onih koji imaju viđenja.

b. Drugo »pomagalo« u otkrivanju autentičnosti sastojalo bi se u otkrivanju sukladnosti poruka vidjelaca s vjerskim istinama. Ako bi se našlo doktrinarnih pogrešaka u onome što se čulo za vrijeme ukazanja, ili bilo nekih tvrdnji koje nisu u skladu s Evanđeljem, onda bi se tim tvrdnjama moralo nijekati porijeklo koje im se pripisuje. Isto bi se moglo reći i za izričaje optužbi, prijetnji osvetom, ili nečega što se protivi ljubavi. Ako bi držanje vidjelaca poticalo na razdvajanje, pobunu, neposlušnost crkvenom autoritetu, onda bi se moralo sumnjati u njihovu autentičnost (bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu).

c. Potrebno je pomno ispitati kako su ukazanja započela i uzeti sve elemente u razmatranje. Potrebno je vidjeti jesu li riječi ukazanja sugerirane iz okoline, iz nekih prethodnih razgovora ili pjesama naroda, ili od samih vidjelaca.

d. Isto tako bila bi smetnja potvrdi transcendentnog porijekla ukazanja ako bi se otkrila neka ljudska manipulacija, kad bi korisnici ukazanja sami određivali mjesto, datume, učestalost, vrijeme i program ukazanja i viđenja.

e. Na koncu, potrebno je vidjeti i plodove koje ukazanja donose, kako za same vidiocce, tako i za one koji dolaze s njima u dodir. No, sami duhovni plodovi nisu dostatan kriterij u prosuđivanju autentičnosti ukazanja. Poznati su naime slučajevi gdje su ukazanja bila odbačena (jer su bila neautentična), a ipak su se zbila brojna obraćenja i dobili toliki duhovni plodovi. No, kad su svi nabrojeni kriteriji (osoba-predmet-učinci) i druga nabrojena »pomagala« pozitivni, onda ovaj o duhovnim plodovima doprinosi jačini argumentacije vrednovanja samog fenomena.

PRIVATE REVELATIONS AND APPARITIONS

Summary

The author discusses about private revelations in Churches, about their theological foundations and lawful distinction, about their authenticity.